

Ignacy Bieda

"Gesammelte Aufsätze", Matthias Scheeben, Freiburg-Basel-Wien 1967 : [recenzja]

Collectanea Theologica 40/2, 220

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wolność tę zdają się w znacznej mierze ograniczać. Czy świadomość dobrowolnego postępowania i wolnego wyboru, na której opierają się takie wartości jak sumienie, odpowiedzialność, prawo, religia itp., nie jest w rzeczywistości iluzją czy wyidealizowaniem ludzkiego sposobu działania uwarunkowanym ściśle systemem biofizycznym i biochemicznym? Czy nie stoiśmy przypadkiem wobec alternatywy porzucenia albo moralności, sumienia i prawa albo osiągnięć współczesnej nauki? Na to dręczące i ciągle aktualne pytanie stara się odpowiedzieć fryburski profesor. Z jednej strony nie przemilcza i nie bagatelizuje czynników wpływających determinująco na człowieka, z drugiej jednak staje w obronie wolności ludzkiego postępowania stwierdzonej fenomenologicznie. Wolność ta przy głębszej analizie zdaje się być dwuznaczna, zagrożona i oscylująca między tym co wzniosłe i jasne, a tym co niskie i ciemne.

Człowiek wprawdzie przynależy całkowicie do natury (przyrody), której różne siły działalności jego i autonomię uwarunkowują i ograniczają. Równocześnie jednak jest on „otwarty” na transcendencję i chciałby osiągnąć Tego, który ogarnia i obejmuje całą naturę. Człowiek dogłębnym swym jestestwem zda się dotykać Boga, ale nie potrafi Go ująć i dlatego też postawę człowieka cechuje chwiejność. Jego stanowisko można określić jako „między” (*zwischen*) i to w wielorakim znaczeniu. Jest on między naturą i tym co się ponad nią znajduje; przynależy do natury całkowicie, a równocześnie jest nieporównanie czymś więcej od niej, czego nauki przyrodnicze nie zdołają nigdy dostrzec. Z tej też racji człowiek nie podziela całkowitej determinacji rządzącej przyrodą, ale też jest daleki od niezmienności Boga. I w tym właśnie tkwi zarówno wielkość człowieka, jak i jego niebezpieczeństwo.

Jakkolwiek uwagi i spostrzeżenia autora są w zasadzie słuszne, to jednak nasuwa się wątpliwość, czy dotknął on właściwego sedna problemu wolności ludzkiej woli i wskazał na ontologiczne podstawy „mechanizmu” wolności. Odnosi się również wrażenie, że analizy swoje przeprowadza autor w ten sposób, jak gdyby on pierwszy zabierał się do wyjaśnienia ludzkiej wolności, która dotychczas pozostawała nietkniętym ugiem.

Ks. Ignacy Bieda SJ, Warszawa

Matthias SCHEEBEN, *Gesammelte Aufsätze*, wydał Heribert Schauf, Freiburg-Basel-Wien 1967, Herder, s. 309, (*Gesammelte Schriften*, t. VIII).

Jest to zbiór ważniejszych artykułów, które M. Scheeben opublikował w różnych czasopismach obecnie już ledwo dostępnych. Wydawcy *Gesammelte Schriften* Scheebena uznali za rzecz słuszną artykuły te znowu czytelnikowi udostępnić nie tylko w tym celu, by miał on bardziej całościowy obraz spuścizny kolońskiego teologa, ale również by mógł lepiej śledzić rozwój jego myśli. Dlatego też artykuły te zostały wydane w kolejności chronologicznej i widać z nich jak z biegiem czasu, w miarę studium i w ogniu polemiki myśli Scheebena ulegała pewnym przeobrażeniom i stawała się coraz to dojrzałsza.

W gruncie rzeczy problematyka, jaką Scheeben w tych artykułach omawia, obraca się wokół porządku nadprzyrodzonego. Jest to zagadnienie Scheebenowi szczególnie drogie, któremu poświęcił niemal całe swe życie, broniąc nadprzyrodzoności łaski przeciw tendencjom racjonalistycznym występującym dość żywo w ówczesnej teologii niemieckiej (Kuhn, Hennes). Wydawca daje wybór artykułów Scheebena opracowany krytycznie, zaopatrzonej w indeks nie tylko imienny, ale i rzeczowy, co umożliwi łatwiejsze zorientowanie się w omawianej problematyce.

Ks. Ignacy Bieda SJ, Warszawa